

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmiş ikinci İnikat

26.V.1958 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	192
2. — Havale edilen evrak	192:193
3. — Yoklama	193
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumiyeye mâruzatı	196
1. — Sayın mebuslardan bâzılarına izin verilmesine dair Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/226)	196:197
5. — Müzakere edilen maddeler	197
1. — Adana Mebusu Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Matbuat suçlarının affı hakkındaki kanun teklifi ile Nusret Safa Coşkun'un, Umumi af hakkındaki kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/19, 2/50)	197:208

1. — SABIK ZABIT HULASASI

Ordu Mebusu Ferda Güley'in, 16 . II . 1958 Pazar günü Kakıköy kazası C. H. P. lokalinde Gençlik Kolunun tertplediği kapalı yer toplantısına hangi kanuna müsteniden mâni bulunduğu na dair şifahi sualine Dahiliye Vekili Namık Gedik cevap verdi.

Ordu Mebusu Ferda Güley, kürsüden Hükümete müteveccih hakareti tazammun eden sözler sarf ettiğinden hakkında üç İnikat için Meclisten muvakkaten çıkarılma cezasının tatbiki kabul olundu.

Kars Mebusu Sırrı Atalay, Mecliste gürültüye sebebiyet verdiğinden kendisine takbih cezası verilmesi kabul edildi.

Ankara Mebusu Hasan Tez'in, Küçük Sanatlar kanunu lâyihasının hazırlanıp hazırlanmadığına dair Ticaret Vekilinden olan şifahi sualine Ticaret Vekili Abdullah Aker, bu sualına kendi Vekaletini ilgilendirmediği cevabını verdi.

Ankara Mebusu Hasan Tez'in, esnaf kredisinin artırılması hususunda ne düşünüldüğüne dair şifahi sualine Ticaret Vekili Abdullah Aker cevap verdi.

Adana Mebusu Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Matbuat suçlarının affı hakkındaki kanun teklifi ile Erzincan Mebusu Nusret Safa Coşkun'un, Umumi af hakkındaki kanun teklifinin reddine dair Adliye Encümeni mazbatasını üzerinde bir müddet görüşüldü.

26 . V . 1958 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili
Kayseri Mebusu
İbrahim Kirazoğlu

Kâtip
Zonguldak Mebusu
Mustafa Saruç

Kâtip
Kırklareli Mebusu
Mehmet Ali Ceylan

Sualler

Şifahi sual

1. — Urfa Mebusu Esat Mahmut Karakurt'un, İstanbul'daki Amerikan Koleji binasında bir Amerikan Üniversitesinin açılmasına müsaade edildiğinin doğru olup olmadığına dair şifahi sual takriri Maarif Vekâletine gönderilmiştir. (6/183)

Tahrirî sualler

1. — Çankırı Mebusu Dursun Akçaoğlu'nun, Çankırı Şeker Fabrikasının inşasına ne zaman başlanılacağına dair tahrirî sual takriri Başvekâlete gönderilmiştir. (7/168)

2. — Çankırı Mebusu Dursun Akçaoğlu'nun, Sümerbank Umum Müdürlüğünde Müfettiş Dr. Reşat Tuncel'e dair tahrirî sual takriri Sana-yi Vekâletine gönderilmiştir. (7/169)

3. — Adana Mebusu Hamza Eroğlu'nun, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanına Japonya, Kore ve Çin seyahatleri için izin verilip verilmediğine dair tahrirî sual takriri Maarif

Vekâletine gönderilmiştir. (7/170)

4. — Adana Mebusu Hamza Eroğlu'nun, 1955 - 1957 yıllarında ne kadar yedek parça, yardımcı madde, işletme malzemesi ve hammadde ithal edildiğine dair tahrirî sual takriri Ticaret Vekâletine gönderilmiştir. (7/171)

5. — Adana Mebusu Hamza Eroğlu'nun, 1955 - 1957 yılları yedek parça, yardımcı madde, işletme malzemesi ve hammadde ihtiyacı tutarının Türk lirası veya dolâr olarak ne kadar olduğuna dair tahrirî sual takriri Ticaret Vekâletine gönderilmiştir. (7/172)

6. — Niğde Mebusu Rifat Gürsoy'un, Aksaray kazası Ortaokulunun lise haline kalbedilmesi için ne düşünüldüğüne dair tahrirî sual takriri Maarif Vekâletine gönderilmiştir. (7/173)

7. — Niğde Mebusu Ali Gürün'ün, Aksaray kazasındaki Karasaz bataklığı kurutma ameliyesinin ne zaman ikmal olunacağına dair tahrirî sual takriri Nafia Vekâletine gönderilmiştir. (7/174)

2. — HAVALA EDİLEN EVRAK

Layihalar

1. — 5397 sayılı Kanunla İstanbul Belediyesine devredilmiş bulunan gayrimenkulün Hazine-

ye iadesi hakkında kanun lâyihası (1/201) (Maarif, Dahiliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

2. — 1958 malî yılı Muvazenei Umumiye Ka-

nununun 4 nci maddesinin ikinci bendinde de-
ğişiklik yapılması hakkında kanun lâyihası
(1/202) (Bütçe Encümenine).

3. — Nişan kanunu lâyihası (1/203) (Millî
Müdafaa, Dahiliye ve Hariciye encümenlerine).

4. — Türkiye Cumhuriyeti ile Libya Birleşik
Kırallığı arasında imzalanan İş Birliği ve Kültür
Anlaşmasının tasdikine dair kanun lâyihası
(1/204) (Hariciye ve Maarif Encümenlerine).

5. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümetiyle Tu-
nus Cumhuriyeti Hükümeti arasında 17 Nisan
1958 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşmasıyla
en ziyade müsaadeye mazhar millet maddesine
mütaallik Protokolün ve ekleri mektupların tas-
dikine dair kanun lâyihası (1/205) (Hariciye ve
Ticaret Encümenlerine).

Tezkereler

6. — Maden Kanununun 1 nei maddesinin
tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi (3/221) (İk-
tisat Encümenine).

7. — Ankara Mebusu Selim Soley'in teşriî
masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet
tezkeresi (3/222) (Teşkilâtı Esasiye ve Adliye

encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümene)

8. — Hatay Mebusu İzzettin Cilli'nin teşriî
masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet
tezkeresi (3/223) (Teşkilâtı Esasiye ve Adliye
encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümene)

9. — İstanbul Mebusu Rüşti Güneri'nin teş-
riî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başve-
kâlet tezkeresi (3/224) (Teşkilâtı Esasiye ve
Adliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit
Encümene)

10. — Trabzon mebusları Mahmut Goloğlu
ve Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun teşriî masu-
niyetlerinin kaldırılması hakkında Başvekâlet
tezkeresi (3/225) (Teşkilâtı Esasiye ve Adliye
encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümene)

Mazbata

11. — Japonya'daki Birleşmiş Milletler Askerî
Kuvvetlerinin hukuki durumuna dair Anlaşmaya
Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin iltihakı hak-
kında kanun lâyihası ve Hariciye, Millî Müdafaa
ve Adliye Encümenleri mazbataları (1/157)
(Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,10

REİS — Reisvekili Fikri Apaydın

KATIPLER : Sabahattin Sayın (Konya), Ali Ceylân (Kırklareli)

3. — YOKLAMA

REİS — Yoklama yapacağız, efendim.

(Gaziantep mebuslarına kadar yoklama ya-
pıldı.)

REİS — Ekseriyetimiz var, celseyi açıyorum.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Reis Beye-
fendi, zaptı sabık hakkında söz istiyorum.

REİS — Ne hususta söz istiyorsunuz?

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Geçen ini-
katta zapta intikal etmemiş hususlar hakkında
söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Muhterem
arkadaşlar; geçen inikatta müzakerelerin seyri
boyunca Riyasetin tutumunda İctüzük hükümle-
rinin, Meclis teamüllerinin ve adalet duyguları-
nın çiğnendiği... (Soldan «Allah, Allah» sesleri)

REİS — Nüvit Bey, Rica ederim; mukaddime
yapmadan konuşunuz. Zatiâlinize zaptı sabık
hakkında konuşmanız için söz verdim. Halbuki
siz Riyaset hakkındaki şikâyetlerinizden bahsediyorsunuz.

NÜVİT YETKİN (Devamla) — Zaptı sabık
hakkında konuşuyorum. Zabıt hakkında fikirler,

beyan edilirken bunlar fizik problemleri gibi formülle izah edilmez, teferrüatiyle arz edilir.

REİS — Zaptı sabık hakkında söz aldınız, rica ederim.

NÜVİT YETKİN (Devamla) — Maksadım zaptı sabık hakkında konuşmaktır. Aynı zamanda geçen celseye ait zabıt, cereyan etmiş olan hâdiselerin hepsini ihtiva etmemektedir. Geçen celse bir soru münasebetiyle cereyan eden hâdiseler ve sözlere mebus arkadaşlarımız, samim locası ve matbuat şahidolmuştur. Bir sözlü soru delayisiyle Dahiliye Vekili bu kürsüden sadet dışı bütün görüş ve düşüncelerini kendisine has müteceviz ifade ve edalarla beyan ettikten ve bu arada muhalefete birtakım târizler yaptıktan sonar burada aynen «eğer kongrelerde konuşmalar böyle devam ederse ben Dahiliye Vekili olarak bu memleketin emniyet ve asayişini; şeref ve haysiyetini korumak için kongre yapmalarına mâni olacağım.» demiştir.

Muhterem arkadaşlar, bu konuşmaya burada bulunan arkadaşlarımız şahittir, matbuat şahittir. Nitekim iktidarın organlarından olan Hâkimiyet ve Medeniyet gazeteleri de aynen yazdıkları halde, zabıt, (Kanun hükümlerine dayanarak) kelimeler eklenerek tashih edilmiştir. Bunun dikkatinize arz ediyorum. Dahiliye Vekili bu tashihi samimî olarak yapmış ise ve şayet Dahiliye Vekili kanun dışı kanunsuz olarak kongre kapatmak sözünü o gün kürsüde bir sürü hısan olarak ifade etmiş ise tashihi burada ifade etmesi lâzımdır. O zaman kendisine teşekkür edeceğim.

Geçen celseye ait hâdiseler arasında tüzüğün çiğnenmiş olduğunu zabıtlardan çıkarmak ve anlamak kabil değildir. Ama Riyasetin tutumu, taraflar arasında eşitliğe aykırı idi. Takdirlerini, tasarruflarını yaparken bir tarafı âdetâ himaye eder ve bir tarafı ezer mahiyette hareket etmiş ve tüzüğün sarahatine rağmen, söz istiyen arkadaşlara söz vermemiştir. Söz istiyenler arasında ben de vardım. İç Tüzük der ki; (Usul hakkında söz asıl meseleye takaddüm eder.) Tüzük bu hususta gayet sarıhtır. 89 neu maddesi, usule ait, bir söz talebi vuku bulunduğunda bu talebe karşı Riyasete takdir hakkı vermez. Riyasetin burada takdir hakkı yoktur. Buna rağmen söz vermemiştir.

Burada, soru sahibi konuşurken şu sıralarda bir arkadaş ayağa kalkarak elini kolunu sal-

hyarak bir arkadaşı tahkir etmiş, müteceviz lisan kullanmıştır. Ona karşı Reis müsamahada bulunmuştur. Aynı zamanda şurada bir arkadaş, muhalefet sıralarından bir arkadaşına namussuz diye hitabediyor. Reis sakittir. Muhatobolanlar bu söze karşı ayağa kalkıyor ve Reis hemen takbih cezasını veriyor. Takbih cezası alan arkadaşın söz hakkı olduğu halde kendisine Reis söz vermemiştir.

Sırrı Atalay'la ben yan yana oturuyorduk. Riyaset bu cezayı teklif ederken ikimiz birden ayağa kalktık ve söz istedik. Söz istemenin muhtelif usulleri vardır. Parmak kaldırırız, Reis görmez, sıra kapağını vururuz, söz isteriz, işitmez. Bu tarzda nasıl müzakere eder, nasıl vazife yaparız? Böyle şey olmaz arkadaşlar.

Bundan evvelki, Reislerin hareketi hakkında size misal vereyim: Ağâh Erozan arkadaşımız Riyasette bulunduğu sırada yine bir soru görüşülmesinde Sayın Hayrettin Erkmen cevap verirken Ahmet Fırat arkadaşımız zapta yanlış geçmiş bir söz sarf ediyor: «Böyle vekil böyle konuşur», diye. Riyaset derhal arkadaşını taviha davet ediyor. Ahmet Fırat arkadaşımız sözünün yanlış zapta geçtiğini söyliyerek tavih ediyor. Cuma günkü İnikatta ise Reis takbih cezasını reyinize arz ediyorum, diyor ve söz hakkı vermeden cezayı veriyor.

Takbih cezası evvelâ teklif olunur, bunun üzerinde mebusun izahat vermeye, söz söylemeye hakkı vardır. Sonra ben usul hakkında söz istiyorum... Usul hakkında söz istiyenin söz hakkını takdir yetkisi Riyasette yoktur. Evvelâ Riyaset usul hakkında söz vermek mecburiyetindedir. Eğer hatip usulü tecavüz ederse susturmak her zaman elindedir. İç Tüzüğün 147 neî ve müteakip maddeleri, bir evvelki celse hakkında söz istiyen milletvekiline, zabıtlar hususunda konuşması için söz verilebileceğini tasrih etmektedir.

Geçen İnikatta ilk celsede gürültü olması üzerine Riyaset o celseyi tatil etmiştir. On dakika sonra celse tekrar açıldığı zaman: (Dikkat buyurursanız celse diyorum, inikat değil, Tüzük sarıhtır. Şimdi size İç Tüzüğün alâkalı maddesini de okuyacağım.) Riyaset söz vermemiştir.

REİS — Yeni tashih edilen Tüzüğü okuyun Nüvit Bey...

NÜVİT YETKİN (Devamla) — Müsaade buyurun, yeni tashihi ile okuyacağım.

(Madde 147. — Bu zaptın, itiraz vukuunda, mutarizin ilk celsede söz alması veya Riyasete göndereceği bir varakanın gelecek zabıt ceridesinin sonuna aynen derci suretiyle tashhi lâzımdır...)

İlk celsede diğer. Ve İctüzüğümüzün birinci maddesinde celsenin ne olduğu da tâyin edilmiştir: (Celse, Her İnikadın tenefüs için inkittaa uğrıyan kısımlarından her biridir.) Ben o celsede zabıt hakkında itirazda bulunmuş, söz istemişim, söz verilmemiştir. Bir Riyaset tasavvur buyurmuşuz ki, usul hakkında söz isteriz, vermez, takbih cezası hakkında söz isteriz vermez, (Sol tarafı işaretle) Bu saftaki her türlü itiraza karşı dikkat kesilir. (Sağ tarafı işaretle) Bu taraftaki en ufak müdafaa haklarına karşı kayıtsızdır. Zulümden, işkenceden çekinmez.

Muhterem arkadaşlarım, bu suretle bir Meclisin sâlim bir müzakere yapmasına imkân yoktur. Yüksek Riyasetin (Sağ tarafı göstererek) bu taraftakilere üvey evlât muamelesi yapmaması lâzımdır. Bu taraftakiler de (Sol tarafı göstererek) bu arkadaşlarımız gibi milletin reyini hem de daha çok reyini temsil eden gelmiş aynı şevk ve vazife hissi içinde çalışan kimselerdir. (Sağdan bravo sesleri) Aynı hak ve salâhiyete sahip kimselerdir. Riyasetin salâhını, tahammülümüzü alabildiğine törpülememesi lâzımdır. Ben Yüksek Riyasetten rica ediyorum, ölçülerini âdilâne kullanmalıdır. (Sağdan alkışlar).

SİRRI ATALAY (Kars) — Usule dair söz istiyorum.

REİS — Usulün nesine dair Sırrı Bey?

SİRRI ATALAY (Kars) — Geçen İnikatta hakkımda verilen takbih cezası hakkında.

REİS — Nüvit Bey izah etti. Şimdi Sırrı Bey arkadaşımız geçen İnikatta kendisine verilen takbih cezası hakkında söz istiyor. Malûmu âlileri Heyeti Umumiyede tekriri müzakere usulü mevcut değildir.

SİRRI ATALAY (Kars) — Tekriri müzakere bahis mevzuu değil.

REİS — Sırrı Bey sözünü kesmeyiniz. Bunda şahsi sözünü ihmal etmeme müsaade ve imkân vermiyorsunuz.

Sırrı Bey hakkında geçen İnikatta verilen takbih cezası Heyeti Umumiyenin reyine iktiran etmiştir. Ancak bu İnikatta, Meclisin kararına itiraza şâh bir husus hakkında, tekriri müzakere mahiyetinde bir müzakere açılmasına imkân yoktur. Bu itibarla kendilerinden özür dilerim, Meclisin kararına iktiran eden bir mevzu hakkında bu İnikatta müdafalarına yer vermeye imkân yoktur. Tüzük buna müsait değildir.

SİRRI ATALAY (Kars) — 89 ncu maddeye göre, Nizamnameye ademirriayet noktasından söz istiyorum. (Soldan, «Böyle bir şey yok» sesleri)

REİS — Geçen inikatta bu 89 ncu maddeden bahisle söz istiyebilirdiniz.

SİRRI ATALAY (Kars) — Söz istedik, vermediler. (Sağdan, söz istemişti)

REİS — 89 ncu maddeyi okuyacağım. Ben şahsi ve inki mütalâalar yapmıyorum. Sizi tatmin etmeye uğşuyorum. Hep birden bağırarak sükrümeti ihtâl etmeyin, rica ederim.

Şimdi 89 ncu maddeyi okuyorum :

(Madde 89. — Müzakereye mahal olmadığı, Nizamnameye veyahut bu Nizamname ahkâmına riayete davet, takdim ve tehir teklifleri asıl meseleye takaddüm eder.)

Henüz daha müzakereyi açmadım. Bizi, Nizamnameye aykırı hareket etmiş gibi, ikaz eder bir hale geldiniz, Sırrı Bey... Geçen inikatta takbih cezası Yüksek Meclisin kararına iktiran etti. Söz vermekte mazurum efendim.

ŞAHAP KİTAPÇI (Tokad) — Söz istiyorum.

REİS — Ne hakkında?

ŞAHAP KİTAPÇI (Tokad) — Vâkı bir te-cavüzü şikâyet için.

REİS — Nerede, kürsüde mi?

ŞAHAP KİTAPÇI (Tokad) — Burada, herkesin önünde.

REİS — Sizalar arasında istediğimiz kadar konuşuyoruz. Müttali olduklarımıza müdahale ediyoruz, müttali olmadığımız arada gidiyor. Geçen inikatta zâtı âliniz söz istediniz. Riyaset «sizalar arasında cereyan etmiş işi kürsüye getiremeyiz, söz vermem» dedi.

ŞAHAP KİTAPÇI (Tokad) — O sözleri aynen kendisine iade ediyorum.

FERİD MELEN (Van) — Aynen iade ediyorum.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEME MÂRUZATI

1. — *Âzaya kiramdan bâzılarına izin verilmesine dair Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi (3/226)*

REİS — Efendim, tezkereyi okuyoruz.

Umumi Heyete

Aşağıda adları yazılı sayın mebusların hiza-
larında gösterilen müddetlerle izinleri, Riyaset
Divanının 23. V. 1958 tarihli toplantısında ka-
rarlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

T. B. M. M. Reisi
Refik Koraltan

Adana Mebusu Kemal Satır, 1 ay, mazeretine
binaen, 14.V.1958 tarihinden itibaren.

Adıyaman Mebusu Şefik San, 1 ay, hasta ol-
duğu için, 26.IV.1958 tarihinden itibaren.

Aydın Mebusu Necati Çelim, 15 gün, maze-
retine binaen, 1.V.1958 tarihinden itibaren.

Diyarbakır Mebusu Hüseyin Ülkü, 1 ay, ma-
zeretine binaen, 24.V.1958 tarihinden itibaren.

Edirne Mebusu Rasih Gürkan, 1 ay, hasta
olduğu için, 13.V.1958 tarihinden itibaren.

Hatay Mebusu İzzettin Çilli, 1 ay, hasta ol-
duğu için, 24.IV.1958 tarihinden itibaren.

İstanbul Mebusu M. Faruk Gürtunca, 1 ay,
mazeretine binaen, 14.IV.1958 tarihinden itiba-
ren.

İstanbul Mebusu Yusuf Salman, üç hafta,
hasta olduğu için, 14.V.1958 tarihinden itibaren.

Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip, 1 ay, has-
ta olduğu için, 16.V.1958 tarihinden itibaren.

Konya Mebusu Hülki Âmil Keymen, 1 ay,
mazeretine binaen, 12.V.1958 tarihinden iti-
baren.

Maraş Mebusu Kemali Bayazıt, 1 ay, hasta
olduğu için, 12.V.1958 tarihinden itibaren.

Trabzon Mebusu Selâhattin Karayavuz, 1,5
ay, hasta olduğu için, 10.V.1958 tarihinden iti-
baren.

Van Mebusu Tevfik Doğuşiker, 1 ay, ma-
zeretine binaen, 20.V.1958 tarihinden itibaren.

REİS — Şimdi isimlerini sırayla okuyup rey-
lerinize vaz'edeceğim.

Adana Mebusu Kemal Satır, 1 ay mazeretine
binaen, 14. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Adıyaman Mebusu Şefik San, 1 ay hasta ol-
duğu için, 26. IV. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Aydın Mebusu Necati Çelim, 15 gün mazeret-
tine binaen, 1. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Diyarbakır Mebusu Hüseyin Ülkü, 1 ay ma-
zeretine binaen, 24. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Edirne Mebusu Rasih Gürkan, 1 ay hasta ol-
duğu için, 13. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Hatay Mebusu İzzettin Cilli, 1 ay hasta oldu-
ğu için, 24. IV. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

İstanbul Mebusu M. Faruk Gürtunca, 1 ay
mazeretine binaen, 14. IV. 1958 tarihinden iti-
baren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

İstanbul Mebusu Yusuf Salman, üç hafta
hasta olduğu için, 14. V. 1958 tarihinden itiba-
ren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Kırklareli Mebusu Sıtkı Pekkip, 1 ay hasta
olduğu için, 16. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Konya Mebusu Hulki Âmil Keymen, 1 ay
mazeretine binaen, 12. V. 1958 tarihinden itiba-
ren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Maraş Mebusu Kemali Bayazıt, 1 ay hasta ol-
duğu için, 12. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul
edilmiştir.

Trabzon Mebusu Selâhattin Karayavuz, 1,5
ay, hasta olduğu için, 10. V. 1958 tarihinden iti-
baren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Van Mebusu Tevfik Doğuşker, 1 ay, maze-

retine binaen, 20. V. 1958 tarihinden itibaren.

REİS — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Adana Mebusu Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Matbuat suçlarının affı hakkındaki kanun teklifi ile Nusret Safa Coşkun'un, Umumi af hakkındaki kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatasını (2/19, 2/50)*

REİS — Adliye Encümeni mazbatasını üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz. Söz Sırrı Atalay'ındır, buyurun.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım, bir arkadaşımızın geri aldığı, iki arkadaşımızın Adliye Encümeninde reddedilen af teklifleri üzerindeki noktai nazarımı arz edeceğim.

Memleketin içtimai hayatını yakından alâkadar eden böyle bir teklifin müzakeresi sırasında Adliye Vekilini Mecliste görmemek hakikaten insanı üzer.

Muhterem arkadaşlarım, Adliye Encümeni mazbatasında, umumi bir affın mahzurları üzerinde durulmaktadır. Eğer ceza ile suç arasında âdil bir nispet, ceza mevzuatımızda tam mânâsıyla tahakkuk etmiş olsaydı, Adliye Encümeni mazbatasını yerinde sayılabilirdi. Eğer ceza infazı sırasında asgari insani şartlar temin edilmiş olsaydı, yine Adliye Encümeninin raporunu haklı görmek mümkündü. Eğer suçları önlemek için lâzımgelen önleyici tedbirler, iktidarlar tarafından alınmış olsaydı, yine haklı idiler. Eğer her suça mutlaka ağır ceza prensibi itiyat edinilmiş olmasaydı, Adliye Encümeni mazbatasını yerinde olabilirdi. Bütün bunlara rağmen iktisadi, siyasi, içtimai cepheleri tahlil edilmeden umumi bir affın mutlaka iyi olacağını yine cepheleri tetkik edilmeden umumi bir affın mutlaka mahzurlu olacağını rahatlık içinde söylemeye imkân yoktur. Ama görüyoruz ki, Adliye Encümeni birtakım istatistik malûmatına dayanarak rahatlık içinde, umumi affın mahzurları üzerinde durmaktadır. Ben şahsan bu rahatlığı duyamadığım için umumi bir affın leh ve aleyhinde açıkca fikir beyanında kendimi salâhiyetli görmüyorum. Hakikaten bir memlekette bu şartlar olmadığı zaman umumi bir affı kabul etmek lâzımdır. Bütün bunlar tahlil edilmeden birkaç istatistik ra-

kama dayanılarak umumi affın mahzurları ileri sürülerek teklifler reddedilmiştir. Adliye Encümeni mazbatasını objektif unsurlara dayanmadığı için mazbatanın encümene iadesi icabeder. Encümen, mazbatasında der ki : «Kemal Sarıbrahimoğlu ve Nusret Safa Coşkun, siyasi ve içtimai sebepleri iyice tahlil etmemişler ve matbuat suçları ile diğer suçların affı için siyasi ve içtimai sebepleri göstermemişlerdir.»

Zaruri sebepleri umumi af için objektif olarak göstermek her ne kadar müşkül ise de, mevzuatımızda ve içtimai hayatımızda iki nevi suç vardır, ki, onların affını icabettiren zaruri sebepler o kadar çok, o kadar fazladır ki, bunlara zaruri değil, vacip sebepler demek icabeder : Siyasi suçlar ve basın suçları.. Bunların affı için yalnız zorlayıcı değil, mecburi olarak af çıkarmak yerinde olur, zannedirim. Bu iki suç üzerinde durmak mümkündür. Siyasi suçlar, basın suçları.. Benim siyasi suçlardan maksadım devletin selâmeti ve birliği aleyhine işlenen suçlar değildir. Bunların siyasi suçlar içerisinde sayılmaması icabeder, bu memleketi seven insanlar, memleketin birliği ve selâmeti aleyhine işlenmiş siyasi suçları affetmek istemez. Benim üzerinde durduğum siyasi suçlar, bugün artık medeniyim, diyen, hiçbir Garp memleketinde mevcudolmayan ve fakat bizim mevzuatımızda fikir hürriyeti, memlekette muhalefet yapmayı zorlaştıran, güçleştiren ve mâni olan ve yeryüzünde hiçbir memlekette bulunmayan antidemokratik mevzuat, Türk Ceza Kanununun 158 ve 159 neu maddelerindeki siyasi suçlardır.

Bu siyasi suçları arz ettim. Encümen veya Vekâlet gelip söylesinler, desinler ki, bugün muhalifler hakkında tatbik edilen 158 ve 159 neu maddeler, medeni ve demokratik rejimle idare olunan memleketlerin mevzuatında mevcuttur... Yerini göstereyinler, söylesinler, hürmete münafi, suizannı mucibolacak şüpheli davet eden haller, unsur olarak var, vatandaşın şeref ve haysiyeti kanunlarla korunmalıdır.

Hükümetlerin değil, Hükümetleri teşkil eden vatandaşların haysiyet ve şerefini korumalıdır,

Vatandaşların haysiyeti elbette ki, muteberdir, mukaddestir, teminat altında olmalıdır. Hükümetler; ağır ceza müeyyidelerinin siperi arkasında olamaz, demokratik memleketlerin hiçbirisinde böyle bir tefrik yapılmamıştır ve yapılamaz. Bu mevzuatımız biliriz ki; Faşist İtalya Ceza Kanunundan bize geçmiş ve bu geçme son zamanlarda biraz da genişletilmiştir. Hürmete münafi, Hükümetin mânevi şahsiyeti, hattâ karineler yer almıştır. Sarih hükümler olmazsa da karineler mevcut ise cezalar verilecektir. Geçen Celse burada dinledik: Muhterem Dahiliye Vekili, zabitanın başı bulunan Dahiliye Vekili, tüylerim ürperdi, bu memleketin hukuku adına tüylerim ürperdi, bu kürsüden; «İhtimalleri cezalandıracağım.» dedi. Düşünün bir kere, her hangi bir şahıs hakkında yapılacak tahkikatın ilk delillerini verecek bütün organların başı olan Dahiliye Vekili bu kürsüden bu şekilde konuşup; «İhtimalleri cezalandıracağım», diyor. Düşünün, ihtimaller yani kafamızdaki düşünceler takibedilecek. Hangi asırdayız arkadaşlar? Hangi hukuk mevzuatında bunlar vardır? Bütün bunları toplarsak ne gibi tehlikelere mâruz bulunduğumuzu açıkça görmek mümkündür. Adliye Vekili izin verirse müddeiumumi harekete geçerek bir kimse hakkında takibat yapabilecek. 1 seneden 6 seneye kadar ağır hapis cezası, para cezası var, medeni haklardan mahrumiyet var. Hükümete hakaret cezasının karşılığı bu kadar ağır. Sonra, eğer Adliye Vekili izin verirse bir fiil suç olabilir, aksi takdirde yani izin vermediği takdirde, bir fiil suç olsa bile suç sayılmıyacaktır. Adliye Vekili izin verince cezai müeyyideler harekete geçebilecek, aksi takdirde geçemeyecektir. İşte bu nevi suçlardan dolayı yüzlerce vatandaş mahkûm edilir ve takibata mâruz bulundurulursa, bunlar affedilmez de orman suçları mı affedilir?

Siyasi suçlar, fikir suçları da bugün ayrıca üzerinde durulmaya değer mahiyet taşır. Yugoslavya'da 6 yıla mahkûm olan Gilas, Tito rejimine göre bir vatan hainidir. Fakat Fransa'da hürriyet armağanı ve yüz bin frank mükâfat alır. Bir topluluk karşısında konuşursunuz, fikirlerinizi benimseyenler sizi alkışlar, aksi kanaatte olanlar hakkımızda zabıt tuttururlar. Diğer memleketlerde Adliye Vekâleti baraj kurmuştur. Fakat bizde tatbikat böyle mi? Adliye Vekili bir sene, iki sene, sonra müddeiumumiye emir verir; zabıt

tutmadınız ise zabıt tutun, der. Buna ait misal meydana: Turgut Göle hakkında açılan tahkikat dosyasında bu gibi sonradan emir verildiği meydana çıktı, bir sene sonra zabıt tutulması hususunda emir verilmiştir. İstenilen ceza müddeti bir senedir. Daha yukarı altı sene ağır hapse kadar gider. Bu suçlar hakkında medeni memleketler mevzuatında ceza yoktur. Bu bakımlardan affi isterken arkadaşlar, yerden göğe kadar elbette ki, haklıdurlar ve siyasi suçlardan dolayı birçok memleketlerde idam cezası dahi yoktur, jüri vardır. Fakat bizim memleketimizde bütün bu haklar esirgenir. Adliye Vekili muhalefet milletvekili veya muhalefete mensup bir şahıs hakkında bu gibi talepler vâkı olduğu zaman bunları âdeta bir memnuniyet havası içinde kabul ederek suç üzerinde durmadan, bir tetkike dahi lüzum görmeden muvafakat eder. İktidara mensubolanlar için ise tamamen aksi hareket eder ve edilmiştir. İşte bunun içindir ki, siyasi suçların affedilmesi huzurun birinci şartı değilse de bir unsuru olmuştur.

Muhterem arkadaşların, ikinci suç basın suçlarıdır.

Basının ehemmiyeti ve lüzumu üzerinde durmıyacağım, bunu hepimiz biliriz. Kuvvetten ve iktidardan düştüğümüz zaman ona iltica ederiz. Ama kuvvetlendiğimizi zannettiğimiz ve yahut keyfimizin kaçırılmasını, rahatımızın bozulmasını istemediğimiz zamanlar içinde kısıklıkla bağlamayı çok tecrübe ettiğimiz basın bir kudrettir. Bizim tarihimizde Türk basını en ağır hükümlerini 1938 senesinde görmüştür. 1938 senesinde, yaz aylarında, Atatürk'ün hasta bulunduğu devrede Türk basını en ağır hükümlere mâruz kalmıştır. En şiddetli tedbirler bu tarihte konmuştur.

EMİN SOYSAL (Maraş) — O zaman Başvekil kimdi?

REİS — Celâl Bayar'dı! Bunu mu söyletmek istiyorsunuz?

Rica ederim Emin Bey, bundan ne size, ne partiye bir menfaat vardır. Sinirleri germekten başka bir şeye yaramaz.

Devam ediniz.

SİRRI ATALAY (Devamla) — 1938 senesi yaz aylarında Türk basını ruhsatname vermek suretiyle gazete çıkarmak mecburiyetine mâruz kılınmıştır. 1938 senesi yaz aylarında çıkarılan kanunlarla gazete çıkarabilmek için büyük bir

para depo etmek ve teminat vermek mecburiyeti kondu ve basının karşısına bu ağır şart da çıkarıldı. 1938 senesinin yaz aylarında siyasi cemiyetlerin kurulması izin ve ruhsata bağlandı 3. Basın Birliği Kanunu bu zaman çıkarıldı. Türk basını ağır hükümler yanında, şerefle ifade edeyim ki, 1950 senesinin Temmuz aylarında hayatının en demokratik ve hür hükümlerine kavuştu. 1950 senesinin Temmuz ayının 17 ne gününü gece yarısını hatırlarız. Sıtkı Yırcalı arka sıralardan nasıl geldi ve Bahadır Dülger nasıl heyecanla ifade etti. Demokrat Partili arkadaşların basın hürriyeti üzerinde nasıl durduklarını hatırlıyorum. «Basın Kanununun 30 ncu maddesi bir hicap vesilesi idi» diyen heyecanlı arkadaşların sesi kulağımda, Sıtkı Yırcalı «hovardahğımıza varıncaya kadar, yatak odamıza kadar basın bizi takibetmeli» demişti. (Sağdan, «Nerede şimdi onlar?» sesleri) Şimdi kambur üstüne kambur. Türk basını hiçbir devrinde mâruz kalmadığı baskı rejimi ile bir taraftan ceza müeyyideleri, bir taraftan idari sansür, bir taraftan adli sansür, öbür taraftan iktisadi baskı altında inlemektedir. (Soldan, «alâkası ne?» sesleri) Alâkasını anlatıyorum. Adliye Encümeni demektedir ki... İsterseniz okuyayım : «Bu suçların takibedilmemesi ve cezaların çektirilmemesini zaruri kılan içtimai ve siyasi sebeplere teklifin esbabı mucibesinde raslanmaktadır.»

İşte esbabı mucibeleri anlatıyorum. Basın içtimai, idari, adli, iktisadi baskı altındadır. Bunları izah ediyorum. Bunların izah edilmediği iddia olunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, basın hakkında çıkarılan kanunların topyekûn ifade ettiği mâna gayet elâstiki suç unsurlarıyla karşı karşıyadır.

Geçen celsede Kemal Sarıbrahimoğlu'nun izah ettiği bu elâstiki mevzuat karşısında önce 1947 senesinde Basın Kanununun değiştiği zaman Sayın Adnan Menderes'in muhalefet sözcüsü olarak söylediği sözleri tekrar etmiyeceğim.

O zaman deniyordu ki, bu elâstiki hükümler muhalefetin, matbuatın karşısında ağır bir baskıdır. Dünkü, bahsettikleri tâbir ve kelimelerin suç unsurları daha çok genişledi, daha çok elâstiki oldu ve daha çok takdire bağlı bir şekle getirilmiş durumdadır. Basın mevzuatını tetkik ettiğimiz zaman görürüz ki, mahkûm

edilmek istendiği zaman bir gazetecinin mahkûm olmamasına imkân yoktur. Hâkimlere vebal bulamayız. Çünkü kısıvrak bağlanmışlardır. Bu şartlar altında ancak methedebilirsiniz, yahut susabilirsiniz. Bunun dışında muhalefet kolay değildir ve yer yüzünün hiçbir memleketinde bir suçtan dolayı basın mensupları 3 kişi olarak, 4 kişi olarak cezalandırılmaz. Bugün bizim mevzuatımız o yoldadır ki, yazıyı yazan, gazetenin yazı işleri müdürü, gazetenin sahibi ve icabında matbuayı basan matbaa, o bulunmazsa tabii mesuldür. Bir suçtan dolayı en az üç kişi mesuldür. Hukukçular lütfedip söylesinler, hangi suçtan dolayı üç kişiyi nasıl mesul tutabiliyoruz? İsviçre'de ancak vatana ihanet suçlarından dolayı yazıyı yazanla birlikte mesul müdür mesuldür, onun dışında yazıyı yazandan başka kimse mesul değildir. Bunun sarîh mânası; baskı altında bulundurmamak, konuşturmamak ve tenkid ettirmemektir. Hiçbir memlekette, İsviçre dâhil, Ceza Kanununun 27 ne maddesi ile sınırlanan ve izah edilen hususların dışında basın mevzuatı yoktur, Fransa hariç basın mevzuatı en ağır hükümleri ile maalesef bizim memleketimizde vardır. Bu mahiyette olan basın suçları için bütün memleketlerde jüri usulü vardır. Bizde onlar yoktur. Bir profesör, olan Adliye Vekili bütün müddeiumumiliklere tamim gönderir, der ki; «basın suçlarında bilir kişilere suç unsurunun olup olmadığını takdir ettirmeyeceksiniz, takdir ettirirseniz hakkımızda kanuni muamele yaptıracağım.» Görüyorsunuz basın hangi şekillerle ve kademe kademe ne durumda tazyik ve baskı altında bulunduruluyor?

Sonra, tezkîp müessesesi. İktidarı tutan veya iktidara temayül gösteren basın veya şahıslar için tezkîp bir silâh, muhalefet yahut müstakil gazeteler veya şahıslar için bir iz'âç vasıtası edilmiştir. Ve böylelikle basın ağır baskılara mâruz tutulmuştur.

Neşir yasağını, gizli muhakemeleri, bunları bir tarafa bırakalım.

Basın asıl iktisadi baskı altında tutulur durumdadır. Resmî ilândan, hususi ilândan, kâğıda, mürekkebe ve malzemesine kadar basın bugün iktidarın ağır ve haksız baskısı altındadır. Bir tarafa ucuz ithal kâğıdı dağıtır, öbür tarafa isterse verir, isterse keser, isterse azaltır, isterse çoğaltır kâğıt kontenjanını. (Soldan, «Vesika

ver» sesleri) Bu şekilde iktisadi bakımdan bilir misiniz, basın bunalmakta, ezilmektedir. Dış memleketlerde (Basınla alâkalı ahlâki salâbeti zedeliyen usuller) ve (Basının cesaretini kıran dolambaçlı yollar) adındaki raporlarda işte bunlar yer almaktadır. Bir memleketin dış itibarını bu şekilde sarsmakta ve darbelemektedir. Polis, savcının emriyle daha gazeteyi basılmadan tophiyabiliyor, bütün mevkutelere el koyabiliyor, hattâ neşredilmeden her hangi bir yazının neşredilmemesini Cumhuriyet müddeiumumileri isteyebiliyor. Nüfuzunu kullanarak buna mâni olabiliyor. Bu sansürden daha kötüdür. Çünkü sansür bir kanuna dayanır. Anayasa sansürü ret ve inkâr etmiştir. Dolambaçlı yollarla sansür iğrenç bir şekilde bugün tatbik edilmektedir! (Sağdan, bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, Adliye Encümeni mazbatasını tetkik edelim : Öyle bir iyimserlik içerisinde ki; insanın hayret etmemesine imkân yoktur. Bakınız ne diyorlar : «Matbuat hakkında tatbik edilen ceza müeyyideleri teknik suçlara aittir. Hiçbiri Hükümet aleyhinde yazı yazdığından dolayı mahkûm edilmemiştir. Hemen hepsi teknik suçlardır.» Yani beyannameyi geç vermişler ve saire. Peki öyle ise Ankara ve İstanbul hapisanelerinde bir buçuk seneye, bir seneye mahkûm olup yatan gazeteciler nedir? Bunlar da beyanname vermiyen gazeteciler midir? Bunların hepsi Hükümetin tahriki ile ve Hükümet adına Cumhuriyet müddeiumumilerinin, Hükümeti tenkid ettiği için, yakalarına yapıştığı gazeteciler değil midir?

Bu istatistikleri, Adliye Encümeni neye istinaden yapıyor, biliyor musunuz? 1957 senesinin üç aylık istatistiğine, hem de 53 tane ağır ceza mahkemesinin istatistikleri gelmemiş. Neresinde bunun samimiyet? Bir iddiada bulunmak için bütün unsurların tam olması lâzımdır. 80 tane ağır ceza mı var, 80 ninin de en aşağı iki senelik istatistiğini getireceksiniz.

Diyorlar ki, neşir yasağı, tekzip, 146 da isim neşri. Neymiş bu isim neşri, Adliye Encümeni bunu tasrih etmiyor.

Birleşmiş Milletlerin Sosyal ve Ekonomik Konseyi 14 ncu döneminde bir karar veriyor, «Haber hürriyeti üzerinde bir rapor hazırlayın» diyor, böyle bir rapor hazırlanıyor. Bu raporda (Muhalefet basınının cesaretini kırmaya mâtuf

dolambaçlı çareler) başlığı altında Türkiye'den bahsedilmektedir. Dikkat buyurun : (Muhalefet basınının cesaretini kırmaya mâtuf dolambaçlı çareler...)

Deminden beri izahına çalıştığım matbuat ve siyasi suçların bugün etrafına gerilen ağlar ve vatandaşların ve siyasi partiler arasına örülen duvarların mahiyeti, muhalefetin veyahut müstakil matbuatın cesaretini kırmaya mâtuftur. Bütün maksat budur. Bilinen bir hakikattir ki, varlığını, zenginliğini kaybeden bir insan ancak bir şeyisini kaybetmiş olur, şeref ve haysiyetini kaybeden bir insan ise, çok şeyisini kaybetmiş olur. Cesaret ve ümidini kaybeden bir insana gelince o, her şeyisini kaybeder. İktidarın bu memlekete reva görmek istediği şey, cesaret ve ümitleri kırmaktır. Muhalefetin cesaret ve ümidini kırmak. Bu yoldaki bütün çalışmaları, bu mevzuata ve affa yanaşmama hususları açıkça bunu göstermektedir: Cesaretleri ve ümitleri kırmak!. Ama cesaret ve ümitleri ne bu ceza mevzuatı bugün kırmıştır, ne daha önce kırabilmiştir. Ne de yarı kırabilir. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar) Daha ne ağır hükümler tatbik edilmiştir... İsterse Dahiliye Vekili ihtimalleri cezalandırsın, isterse memleket bir baştan öbür başa hapisaneye dönsün, bu memleketi seven evlâtlarının cesaretleri yıllardan beri nasıl kırılmamışsa bundan sonra da kırılmıyacaktır! Bütün bu tedbirler yıkılmaya, çözülmeye mahkûmdur! Hintli büyük şairin dediği gibi : «Allah'a yalvaralım, bu iç duvarlar bir an önce yıkılsın. ağlar kaldırılsın!» Bu iç duvarları yıkmak ve cesaretleri, ümitleri kıran bu ağları koparmak vesile ve fırsatı işte şu anda elimizdedir. Şeref ve vebali size aid olacaktır. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar).

REİS — Vacid Asena

VACID ASENA (Baltkesir) — Muhterem arkadaşlar, yüksek heyetinizin tetkik etmekte bulunduğu Adliye Encümeninin mazbatasını iki mevzuu ihtiva etmektedir. Biri, Nusret Safa arkadaşımızın umumi mahiyetteki af kanun teklifi, diğeri de sayın Sarı İbrahimoğlu'nun matbuat suçlarına mütedair bir af teklifidir. Her iki teklif tevhidilmek suretiyle Encümende müzakere edilmiş ve rapor da huzuruza sunulmuştur.

Manzuru âlileri olduğu veçhile umumi ma-

hiyetteki af teklifinin reddi, komisyon müzakerelerine iştirak eden bütün arkadaşların, muhalif ve muvafık arkadaşların ittifakiyle karara bağlanmıştır. Matbuat suçlarına ait teklifte ise Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız reddin aleyhinde rey vermişler ve bu suretle ekseriyet reyi ile bu talep de reddedilmiş bulunmaktadır.

Sarıbrahimoğlu arkadaşımız, kanun teklifinin gerekçesinde şu yolda bazı mütalâalar serd etmiştir. Kendisinin bundan evvelki celsede yapmış olduğu müeddep konuşması beni cidden kendisine müteşekkir kılmıştır. Burada bu vazifenin yapılmasından dolayı bir haz duymaktayım.

Neşir yolu ve radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkındaki 6334 sayılı Kanun ile bu kanunun bazı maddelerini tadil eden 6732 numaralı Kanunun istihdaf ettiği mevzular hakkında bu arkadaşımız şu yolda mütalâa serd etmiştir. En halisane niyet, en büyük millî duygularla bu memlekete hizmet endişesi ile kaleme alınmış yazıların dahi tatbikatçılarının tecrübesizliği, bilgi noksanlığı, bazı ihata kabiliyetlerinin azlığı gibi çeşitli beşerî zarfları sebebiyle yazar aleyhine tefsirleriyle tecziye sebebi olarak kabul edilmesi mümkün bulunmaktadır. Gerçi sayın adliyecilerimizin kül olarak âdil, bilgili ve tecrübeli olduklarını kabul ve takdir ediyoruz. Ancak her insan gibi hâkimin de hata edebileceğini kabul zaruretî olduğu da şüpheden vârestedir. Neşir yoluyla işlenen suçlara taallük eden kanun hükümlerinin sert ve elâstiki tefsire müsaidoluşu daha çok hata yapılabileceğini düşündürmektedir.

Gerekçenin şu okuduğum kısmına cevaplarımı kısaca arz etmek istiyorum. Evvelâ en iyi duygularla hareket edilmiş olsa dâhi tatbikatın sert olabilmesi ve bu hükümleri tatbik edenlerin tecrübesiz bulunmaları diye ortaya bir fikir atıldıktan sonra arkadaşımız, adliye cihazına cemilekâr davranmayı da unutmamıştır. Bendeniz şunu hatırlatmak isterim ki, basın suçlarını tetkik eden, hükme bağlayan adlî teşkilât, 5680 sayılı Basın Kanunu hükümleri dairesinde, yani, mürettep ağır ceza mahkemelerinde, üç veya daha ziyade hâkim bulunduğu takdirde en kıdemli

hâkimin riyasetinde üç kişiden mürekkep hâkimler heyetine mevduður. Suçlular bunlar tarafından tetkik edilmekte ve hükme bağlanmaktadır. Düşününüz, matbuat suçlarının, memleket sathında en kesif olması lâzımgelen Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve diğer büyük şehirlerimizdeki, mahkeme teşkilâtında en aşağı üç değil, daha çok fazla hâkim vazifelenendirilmek suretiyle adlî mekanizmanın sevk ve idare edildiği malûmuâlinizdir. O halde arkadaşlar basın suçlarına mütaalik her hangi bir fiile vaziülyed olan hâkimler kıdemli tecrübeli, malûmathı, fâdil ve bilgili arkadaşlarımızdır. Üst mahkeme ve merci olan Temyizi inkâr caiz midir?

Şunu da mâruzatım arasında kayda lüzum görüyorum ki, mahkemeler, suç unsuru teşkil ettiği iddia olunan neşriyat mevzularını yalnız kendi anlayışı, kendi içtihatları ve kendi kanatlarıyla değil, ehli-vukuf intihabederek hâdiseyi daha ilmî şekilde takviye edecek yolda yürümekte bulunuyorlar. Tatbikat bu merkezdedir.

Yine şayanı şükrandır ki, mahkemeler ehli-vukuf intihabında daha hassas ve dikkatli davranmayı asla imhal etmiyorlar. Bu dâvaları doçentler, profesörler ve ceza mütehassıslarından ve kıdemli vüsuk ehil gazetecilerden mürekkep bir heyetten, bu yazıların bir suç teşkil edip etmediğine dair raporlar alınmaktadır. Bu itibarla Sarıbrahimoğlu arkadaşımızın ileri sürdüğü fikirlere iştirak edemediğim gibi, realite olarak size arz ettiğim bu hususlar dolâyisiyle de bunların itibara şayan olmaması gerekir.

Muhterem arkadaşımız, gerekçesindeki «seyyal» tâbirine iştirak ederek Yüksek Heyetinize iki yabancı memleket kanununundan misal göstererek sözlerimin bu kısmına son vermek istiyorum. Cumhuriyet İtalya'sının 8 Şubat 1948 tarihli Ceza Kanununda şöyle bir hüküm mevcuttur: (Matbuat vasıtasıyla bir kimseye madde mahsusa isnadiyle hakarete bulunulduğu takdirde fail bir seneden altı seneye kadar hapis ve yüz bin lireden aşağı olmama küzere ağır para cezasıyla cezalandırılır). İtalyanlar bu hükmü bundan on sene evvel tedvin etmiş bulunmaktadırlar.

Yine arkadaşlar, İsveç Matbuat Kanununun 7 nci faslının 4 ncu maddesinde mevcut bâzi bendler muhteviyatından mâruzatta bulunmak istiyorum.

Metin şu : (Kıraliyetin emniyetini, halkın iâşesini, âmme intizamını veya dahili emniyeti tehlikeye koyacak yahut hükûmete veya âmme işlerine mutaallik kararları ittihazı salâhiyetli diğer mercilere karşı olan saygıyı sarsacak mahiyette yanlış haber ve sair yalan mahiyetteki beyanları yaymak). Bu suç unsurları mevzu-bahis ve hâlen cari bulunan «Neşir yoluyla yapılacak olan suçlar hakkındaki Kanun» metni ile mukayese edildiği takdirde unsurlar arasında intibak bulunduğu bâriz surette ortaya çıkar.

Aynı maddenin diğer bir fıkrası :

(Âdabı umumiyeye ve urza mûtaallik taarruzlar) Daha bir fıkra :

«Küfür mahiyetindeki sözler, yahut diğer taarruzi veya tecavüzi fiillerle yahut vatandaşın şöhretine, meslekine yaşayış vasıtasına veya sanatına ve bunları rencide edecek fiillerin isnadını yapmak.» Ceza müeyyidesi altında bulunmaktadır. Metinlerin üzerinde bu yolda bir girizgâh yaptıktan sonra Muhterem Heyetinize müsaadenize istinaden matbuat sütunlarına akseden bâzi yazılardan bahsedeceğim. (Sağdan Zafer'den oku sesleri.) Acele etmeyin, ben nasıl okurum, bilirsiniz. Sarıbrahimoğlu arkadaşım burada uzun uzun ve güzel konuştu. Sanıyorum ki şu ana kadar, söze başladığımdan beri târizkâr bir dil kullanmadım. Müsaade edin.

REİS — Vacid Bey.. Arkadaşlar birşey söylemediler, yanlış anladınız.

VACİD ASENA (Devamla) — Ben yanlış anladım ise özür dilerim.

Arkadaşlar, ilk olarak İsveçre Federal Mahkemesinin iki kararı üzerinde duracağım. Bunların, hakaret mevzuunun İsveçre'de ne kadar geniş mânada telâkki edildiğinin en güzel örnekleri olduğuna inanmış bulunuyorum. Yazı şöyle: Seçimi kaybetmiş bir partinin organı olan gazete iktidarı kazanan siyasi parti hakkındaki taarruzu :

«Yüksek takatli seçim makinasını yağlamak maksadiyle yedindeki bütün vasıtaları olduğundan daha fazla göstermiş ve böylece çığırkanlık etmek suretiyle halkın arasında tesir vücuda getirmiştir.»

Mahallî mahkeme bu yazının muharririni mahkûm ediyor. Temyiz Mahkemesi de şu esbabı mucibe ile mahkûmiyet kararını tasdik ediyor. «Teşkilâtı Esasiye Kanununda matbuat lehine mevzu himayeden istifade hakkını yersiz ve asılsız neşriyat ile ıskat ettiği mucip sebebi ile o gazeteyi nihai olarak mahkûmiyet mevkiinde bulunduruyor.

Yine bir İsveçre Federal Mahkemesi kararı; yazı muharriri hukuk doktoru «insan komşusunun işleriyle uğraşmadan evvel kendi evindeki intizamı tesis etmelidir. Hey Adliye Vekili İsveçre toprakları üzerinde demokrasiye karşı teveih edilen suikasın faileri hakkında takibat yaparak onları vatana ihanet suçu ile itham etmek için daha neyi bekliyorsun?» Bu hukuk doktoru aleyhinde sâdır olan hüküm tenzih edilmiştir.

NEVZAT ARMAN (Adana) — Bizim Adliye Vekili mi söylemiş?

VACİD ASENA (Devamla) — Şimdi yerli basınımıza geçelim. Bir gazete (Cehennem seyahat) serlevhası ile birkaç sütunluk yazı yazmıştır: (Acıym bana acıym, Ankara'dan geliyorum; bir dudağı yerde, bir dudağı gökte zebani bana vız gelir, ben Adnan Menderes'i görmüş adamım. Cehennem de vız gelir. Demokrat Parti iktidarını görmüşüm. Ah cehennem, ah...) Bu yazının başlığı, yazı uzuncadır. Mucibi sıda olmaması için bâzi paragraflarını okuyacağım. Gûya bir adam dünya dağdağasından bıkmış ölmeye, daha doğrusu kendi lisanı ile zıbarmaya karar vermiş ve bir mezarlığa giderek yeni vefat eden birisine hitaben diyor ki : «Azizim, ben ölmeye geldim. Ne olur Adnan'ın aşkına bir karışık yer ver, ufacık bir şeyim. Muhalefet yüzünden bir deri bir kemiğe döndüm.

— Adam hiddetle nee.. Adnan'ın aşkına mı, defol.

— Tövbe, tövbe vallahi tövbe

— Olamaz,

— Yalvarırım

— Nereden geliyorsun,

— Ankara'dan geliyorum, vallahi Ankara'dan geliyorum.

— Haydi acıdım haline gel şuracıkta zıbar... Lâkin burada bir dudağı yerde bir dudağı gökte zebani vardır. Onu gördüğün zaman öldüğüne pişman olursun.

— Boşver kardeşim. Ben Adnan Menderes'i,

Samet Ağaoğlu'nu görmüş insanım, viz gelir bana öyle zebaniler.»

(Sağdan : Bunu yazan kim sesleri)

REİS — Rica ederim, sual sormak yok.

VACİD ASENA (Devamla) — Arkadaşlar, İsviçre mahkemesinde karara bağlanan iki makale örneği ile bu yazı arasında bir mukayese yaparsanız ahlâk telâkkisini gayet güzel olarak gösteren bir misal, bir örnektir bu. Bu yazı ile, İsviçre gazetelerinde çıkan ve mahkûmiyet mevzuu olan yazılar mukayese edilirse çıkacak ahlâk telâkkisinin kıstasını vicdanlarımıza bırakıyorum. (Soldan, bravo, sesleri)

Sayın arkadaşlarım; diğer bir neşir hezeyanı daha : Bu da bir nevi mizahi şekilde konuşma. Biri, diğerine soruyor :

«— Efendim, kuyruğunuz ne oldu?

Öteki cevap veriyor :

— Sen benim kuyruğumla ne meşgul oluyorsun? Daha insani taraflarımı ele alıp meşgul ol-sana.»

NEVZAT ARMAN (Adana) — Ne demek istemiş?

REİS — Rica ederim, sual sormayın; böyle bir usul yok.

VACİD ASENA (Devamla) — Arkadaşlar; bu yazının edeb ve haya hislerinden muarra bir kafadan çıktığı aşikârdır. Bunu hepimiz takdir edersiniz. Ben bunu matbuat sahifelerinde gördükten sonra tereddüdettim; acaba gözlerimde bir yanlışlık mı var, yoksa müfekkirende inhi-tat mı başladı? Bir an için hayfettim. Elhaya ve elhazer.

Bu münasebetle Fransa'da çıkan Le Rire (Lö rir) isimli bir mizahi mecmua vardır. Bu mecmua, sütunlarını bâzı açık saçık yazılarla dolduruyor. Ve hakikaten müstehçen denilebilecek mahiyette olanları da mevcuttur. Şunu da işaret edeyim ki, C. H. P. iktidarı bu mecmuanın Türkiye hudutları içine sokulmaması hakkında bir karar aldı ve tatbik etti.

Bu da kendisinin bu mevzularda ne kadar hassas olduğunu gösteriyor, gibi bir kanaat geliyor. Ama, sandalya gidip, külâh değiştikten sonra iş değişiyor. Bunların müşevviki ve mürevvici oluyorlar, galiba. Sağdan bâzı arkadaşlarım sabarsızlık göstermek suretiyle benim bu sözlerimi istihfâkâr sesleriyle veya tavırlarıyla karşılamış oluyorlar. Fakat ben yanlış anlamış olsam bile onlarınki vazih değil.

REİS — Böyle bir şey yoktur, efendim.

VACİD ASENA (Devamla) — Arkadaşlar hakikaten (Lö rir) gazetesinde Fransız nüktedanlığının ve zarafetinin numuneleri çoktur. Buna rağmen biz onu Türk çocuklarımızın eline vermekten tehaşi ettik. Türkler de mizahı sever, fakat bu mizah ar ve hayayı rencide eden bir şümul ve vüsatte olursa elbette bunu tevki-fi şerrin izalesi Yüksek Meclisin salâhiyeti cümlesindedir.

Muhterem arkadaşlar, tetkik mevzuu olan rapor, 12 Şubat 1958 tarihinde Adliye Encümeninde müzakeresi tamamlanmak suretiyle, mâruzatının başında belirttiğim gibi, reddedildi. Bu ret kararının umumi affa mütaallik olan kısmında muhalif ve muvafık bütün arkadaşlar ittifak halinde bulunuyorlar. Fakat ertesi günkü gazetelerde bilhassa Ulus gazetesinde ve birinci sayfada kalın ve büyük puntolu başlıklarla mevzu şöyle yayımlanıyor : (Af Kanunu teklifleri dün komisyonda reddedildi. Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin lehte oy kullanmalarına rağmen Demokrat Parti çoğunluğunun aleyhte bulunması sebebiyle kabul edilmiyen teklifler Genel Kurulda görüşülecek.) Bunlar yazıldıktan sonra haber devam ediyor.

«C. H. P. Adana Milletvekili Kemal Sarırahimoğlu'nun, basın suçlarının affına ve C. H. P. Erzurum Milletvekili Nusret Safa Coşkun'un, genel affa dair teklifleri ile, D. P. İstanbul Milletvekili Mithat Perin'in, bâzı suçların affına dair teklifi Meclis Adalet Komisyonunun dünkü toplantısında birleştirilerek.....» devam ediyor; «.... muhalefettekilerin lehte oy vermelerine rağmen Demokrat Parti milletvekillerinin komisyonda sağladıkları çoğunlukla reddedilmiştir.»

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Ne çıkar?

VACİD ASENA (Devamla) — Arkadaşlar, bundan ne çıkar, diye arkadaşımızın hitabına mâruz kaldım. Bundan çıkan şey, gazetenin vermiş olduğu havadiste asla hakikata itibar etmediği keyfiyeti çıkar. Demagoji çıkar, mesavi çıkar, çıkaroğlu çıkar. Bir gazete eğer dördüncü kuvvet olduğu vâhimesinde ise veya böyle bir telâkiye mazhar ise buna lâyük hareketle (Ben şahsan bunu ümit ve temenni ederim.) vakur ve ağır başlı olarak umumu alâkadar eden mevzularda hakikati aynen ifân ve bunu sütunlarına aksettirmekten çekinmesin. Çekinirse, bu takdir-

de bizim onun hakkındaki düşündüklerimiz, daha başka türlü olur. Ve menfi tarafa meyletmek suretiyle olur. (Soldan, doğru doğru sesleri)

Muhterem arkadaşlar, Sarıbrahimoğlu arkadaşım sözleri arasında Vatan gazetesinde bir yazı gördüğünü söyledi. Bu yazının, o gazeteye mensup bulunan ve başmuharriri olan Ahmed Emin Yalman imzasını taşıdığını ifade buyurdu. Bu yazıyı ben de gördüm. Yazı şöyle başlıyor : «Vay sen de hapiste değil misin?» Washington'da gazeteci arkadaşlarla bulduğumuz zaman ilk soruları bu oldu.

Arkadaşlar, bu makalenin; bu yazının müdderecatına göz attığımız zaman şu cihetleri de anlamış bulunuyoruz. Ahmed Emin Yalman yahut «Vatan» gazetesi diyor ki : «1950 senesinde teşekkül eden Milletlerarası Basın Enstitüsünün toplantısı Amerika'nın Washington şehrinde yapıldı. Bu enstitünün tâbi olduğu nizamname ahkâmı itibariyle buraya yalnız basın hürriyetine sahibolan memleketlerden âza kabul edilebilir. Totaliter bir rejimi tatbik eden memleketlere mensubolan gazete sahipleri bu enstitüye girmek hakkından mahrumdur.» Yazı hemen aynen böyledir. Mânası değişmeden belki birkaç kelime fark olabilir. Acaba o gazete bu yazıyı yazarken düşünmedi mi ki, kendisi niçin ve hangi sebeple davet edildi? Eğer hakikaten o enstitüde veya muhitinde Türkiye aleyhine basına mütaallik bir hürriyetsizlik mevzu bahis ise ve hattâ şâyi ise daha ileri giderek bu merkezde kanaat mevcut ise, o halde bu gazetecinin davet edilmemesi icabeder idi. Çok şükür ki, bu toplantıya Cumhuriyet gazetesinden Doğan Nâdi, Hergün gazetesinden Faruk Gürtunca, Yeni Sabah gazetesinden Profesör Sabri Esat Siyavuşgil, Hürriyet'ten Zeyyad, Leylâ Gören adlarındaki gazeteciler dâhi iştirak etmiş bulunmaktadırlar.

O halde, bu gazetenin kullandığı dil ve başlıkla efkârı umumiyeye tesir yapmaya kalkması, matbuattan beklenen doğruluk ve iyi niyetin tam aksine bir vaziyeti canlandırmaktan, ifade etmekten başka bir şekilde, mânalandırılmaz.

MURAD ÂLİ ÜLGEN (Afyon K.) — Bravo.

VACİD ASENA (Devamla) — Bu mevzuda, Yüksek Heyetinizden, hâtıralarınızı biraz maziye doğru çevirmenizi istirham edeceğim.

Sene 1946 ve Temmuz ayı. Bilinen ve birçok münakaşası yapılan seçime gidilmiş ve hepimizi dağlayan elim netice hâsıl olmuş idi. Merasim icabı Meclis toplandıktan sonra, seçim yolsuzlukları hakkında Adnan Menderes bu kürsüden beyanatta bulunmuştu. Bu beyanâtı sütunlarına alan gazetecilerden tam (13) zat hakkında aleyhlerine tatbikata girişilmiş ve bunların hepsi tevkif edilmişlerdir. Vatan gazetesi bu hâdiseyi ne çabuk unuttu diye bir vakfe geçirebilirsiniz. Hayır unutmadı, buna eminim. Ancak rota değiştirdi, ticari kanaldan pupa yelken gidiyor. O zamanki iktidarın taaddisi bu kadar ile de kalmadı, daha ileri gitti gazetelere tamim mahiyetinde tehditkâr emir verildi: Havadan, sudan şundan bundan bahsedebilirsiniz, seçimin cereyan şekline ve neticelere mütaallik neşriyattan imsak edeceksiniz. (Sağdan, Allah Allah sesleri) Arşivlerde var, Buyurunuz siz de benim gibi tetkik ediniz, zahmet çekmeden bulursunuz. Bu vakıalar o zamanlarda Halk Partisinin milletimize reva gördüğü vaziyeti canlandıran hakikaten facia diye vasıflandırılması yerinde olan siyasi tarihe, matbuat tarihine mal olmuş vakıalar değil midir?

Arkadaşlar; ben belki konuşmam sırasında şahsi kanaatlerimi de ilâve ediyorum. Fakat sureti umumiyede konuşmalarımın mesnedi vesikalardan ibarettir. İşte size bunlardan birkaç tane daha örnek vereceğim. Bir başmakale; 8 Haziran 1946. Ulus gazetesi. (Sağdan; «geçti Bor'un pazarı» sesleri) Evet. Bor'un da pazarı geçti. Yazı Falih Rıfkı'nın. Nereye gidiyorsunuz? Yazı aynen şöyle :

«Birkaç gazeteci beraet etti mi, adliyemizden iyisi yok. Gazetecilere ait bir mahkeme kararı Yargıtayda bozuldu mu Türk yarıklarından adaletlisi yok.

Fakat, her hangi bir hâdis, her hangi bir mahkemede bâzı gazetecilerin sömürmelerine elverişli bir hal almadı mı, mahkemeler tesir altında, sorgu usulsüz, soruşturma fesatlı.»

Diğer bir yazı; rahmetli şeyhülmuhammad Hüseyin Cahit'in...

NEVZAT ARMAN (Adana) — Ölülere karşı.

VACİD ASENA (Devamla) — Rahmetli dedim. Cehennemlik demedim. Ulus'ta müntezir

tarihi 13 Mayıs 1950, 14 Mayıs takaddüm eden gün, yani 14 Mayısın arifesinde: «Türk matbuatının şerefini kurtarmak ve memlekette hakiki bir matbuat hürriyeti tesis etmek için sahte, avamfrib ve muzir hürriyet dâvalarına nihayet vermek bir vazife teşkil ediyor. Matbuat hürriyeti namına matbuatın çamurlara buluşturıldığını görmek, acı bir manzaradır.» Allah rahmet eylesin.

Arkadaşlar; yine Matbuat Kanununun 1946 tarihinde ve Eylül ayı içinde bu yüksek sakaf altında müzakereleri cereyan ederken zamanın Adliye Vekili Mümtaz Ökmen'in beyanatı şu mahiyettedir: «Bu kürsüde hürriyet nedir, demokrasi nedir, Türkiye'de var mı, yok mu? Bütün teferruatıyla konuşuldu. Şimdi, esas konu şudur: Bir defa Fransa'da basın rezaletleri kitabını okuduktan sonra ve basının yıkıcı, kemirici tesirini gördükten sonra basın hürriyetini Mirabo gibi tarif etmeye imkân mutasavver değildir. Çünkü her kalem namuslu değildir.

Binaenaleyh cemiyetin bu teknik vasıta ile demoralize edilmesine biz asla müsaade etmiyoruz, edemiyoruz.» demiştir.

«Kanaatimce matbuat hürriyeti hiçbir zaman matbuatın mesuliyet ve cezadan masuniyeti mânasını ifade etmez. Haddizatında bütün hürriyetler dahi bâzi tahdidatı tazammun eder.»

Bu beyanat 13 Eylül 1946 tarihindeki inikatta verilmiştir. Bundan başka, 1950 tarihinde ve Mart ayında devrin Adliye Vekili Fuad Sirmen arkadaşımın Meclis huzurundaki konuşması:

(Tenkid yapılırken şeref, haysiyet, hürriyet ihlâl edilmemiş olmak lâzımdır. Bir Hükümetin ieraatı baştan sonuna kadar tenkid edilebilir. Ve topluluğun kararları her zaviyeden tenkidolunabilir. Fakat bu tenkid asla tecavüzkâr olmalıdır. Fikir sahasında kalmalıdır. Tenkidetmek, ağız dolusu küfür savurmak, muayyen topluluğa karşı ithamkâr sözler söylemek değildir. Bu hususta söylenen bir söz tenkid sahası içinde midir? Yoksa tecavüz sahası içine girmiş midir? Bunların mânasına nüfuz, takibata geçen adliye organlarına müteveccihdir. Nihai olarak da kararını verecek olan mahkemelerimizdir.)

Dün de bugün de matbuat suçları hakkında hüküm veren makam, Damad Ferid'in meşûm aleti, Nemrud Mustafa'nın Divanı Harbi değil, Türk adliyesidir. Neden gürültü ediyorsunuz?

Arkadaşlar, buraya kadar verdiğim ve bundan sonra arz edeceğim yazıların şümül ve

muhtevaları hakkında tenkidlerimi bildirmiyeceğim. Anlatmak, istifade etmek istediğim vaziyeti çok açık olarak gösterdikleri cihetle, gösterdikleri veçhile bunların takdirini muhterem heyetinizin selim hislerine terk ediyorum. Şimdi de, Cumhuriyet Halk Partisi Liderinin Başvekili olduğu tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisinin 5 Temmuz 1931 tarihinde yaptığı toplantısındaki beyanatından iktibas edilen birkaç pasaj veriyorum: (Bence bugün içinde bulunduğumuz devir hukuksınasların devridir. Matbuat ne marifetler yapıyor?

Bu hususta görmediğimiz tecrübe ve misal kalmamıştır. Mahkemeye gidenler daha dâva yapılmadan efkârı umumiyede hâkimler üzerinde tesir yapmak için âzami şantaj yaparlar. Kurtulmak için mutlaka kolayını bulurlar. Temditler, tevhitler, mazeretler, zaruretler. Ve nihayet tecavüzler cezasız, tecavüze uğriyanlar mahkûm. Seneler ve seneler intibahı mucibolacak hiçbir ibret misali yoktur. Görüyoruz ki, mesele Hükümet için şahsi bir mevzu değildir. Bu zihniyet odur ki, hakikatlerin tağlit olunmasından ve anlaşılmasından fayda ve menfaat bekleme zihniyetidir. Hakikatlerin tağlit olunmasından ve hakikatlerin anlaşılmasından fayda bekliyen zihniyet mahzı şeridir.)

Evet, doğru, hakikatleri tağlit edenlere şerir demek hakkımız olamaz mı?

Yine Sayın Liderin Altıncı Devrenin Üçüncü ve Dördüncü Toplantılarında Umumi Heyetteki beyanatından alınmış iki pasaj:

«Bu müstesna memleketin evlâdı olmak şerefini taşıyanlar ve nimetlerinden büyük ölçüde faydalananların, bu memleketin kanunlarına ve nizamlarına hürmet etmelerini istemek ve icabederse hürmet ettirmek, bu milletin en tabii hakkıdır. Devlet ve millete sövmek, milletin nefesine ve Hükümete güvenini zehirlemek iktidarını kimseye vermemeliyiz. Hırslı politikacıların millet iradesi üstünde dahili ve harici bir siyaset yürütmelerine asla müsaade edemeyiz.» Bu beyanatın tahlilini de yine sizlere bırakıyorum.

Muhterem arkadaşlar, mâruzatıma son verirken mevzu ile alâka ve irtibatı olabilecek bir hikâyeyi arz edeceğim. Camiin birinde mütemadiyen pabuçlar çalınıyormuş. Ehli namaz bundan hakikaten bizar olmuşlar ve nihayet cema-

atten birinin aklına bir tertip geliyor. Yeni bir pabuç alıyor ve içine çingirak takıyor, mahalli mahsusuna vaz'ediyor. Namaza başlanıyor, secdeye varıldığı zaman, musallat olan hırsız yeni pabucu diğerlerine nazaran gözüne kestirmiş olacak ki, alelacele pabucu yakalıyor ve yakalayınca da içindeki çingirak ses çıkarmaya başlıyor. Bunun ne olduğunu kestiren sahibi hemen hırsızın belinden kavıyor ve etraftan yardım istiyor. Bu gürültü üzerine diğer cemaat vaziyete agâh olabilmek için (bir tehlikemi var, yoksa müdahaleyi iktiza eden bir şey mi çıktı diye olacak) zaruretler karşısında namazı **bozuyorlar**, öteden beri bizar oldukları pabuç hırsızının kısıvrak bağlanmasına yardım ediyorlar. Herifte yapacak bir şey kalmayınca kendisini yakapaça yakalayanlara : Bir pabuç için namazı bozdunuz. Sizde müslümansınız ha, demiş. Bu kısası hisse alınması bakımından ve polemik kaptısı açmaktan çekindiğimden mevzuun mânalandırılmasını, şümulendirilmesini Yüksek Heyetinize terk ediyorum. Matbuat aleyhinde bulunman, ona gayız veya kin besliyen bir arkadaşınız olmadığımı da sözlerime ilâve etmek isterim.

NEVZAT ARMAN (Adana) — Siz de bir politikacısınız, bir gün oraya düşebilirsiniz.

VACİD ASENA (Devamla) — Allah kerimdir, o cihetten hiç korkum yoktur.

NEVZAT ARMAN (Devamla) — Bu hikâyeniz çok acı, orada yatanlarla alay edilmez.

VACİD ASENA (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu müdahalenin mevzu ile alakası yok. Fakat şunu unutmamak lâzımgelir ki, şerefler, haysiyetler bir pula, bir akçaya indirilemez. İnsan haysiyeti, fırsatçılara kurban edilerek mezbeleğe atılamaz. Bu mefhumları müdafaa edenlerin, muhataplarının dahi aynı kıymetlerle mütehelli ve muttasıf olduklarını kabul etmeleri, bilmeleri lâzımgelen esaslî bir kaziyedir. Bunun zorundadırlar. Cemiyet âdâbı bu istikameti işaret etmektedir. Aksi takdirde kendilerinin ahlâki şuriş ve fezeyih raşeleri içinde bulduklarına hükmetmek gibi hepimizi müteessir eden bir sahne ile karşılaşmış bulunuruz.

Bâzı matbuat; acaba iktidarın, kendi isteklerinin yapılması ve istemediklerinin yapılması gibi bir telâkki ve tesir ile mücehhez olmasını, nihayet bir kukla mevkiindemi bulunması-

nı düşünmektedirler. Öyle ise, bu tezahürde fikir ahengini, aklıselimin ittiramını aramak ve bulmak âbesle iştiğal olmaz mı? Bu düşünce bâtıldır, iltifâta şayan olamaz. Ben, matbuatı bu şai-beden tenzih ederken onların yurdun selâmetinde, milletin refah ve emniyeti ufuklarında dördüncü kuvvet mevkiine lâyük olmalarını ve bunu gereği gibi ispat ederek vatandaş vicdanında inanç yaratmalarını canü gönülden isterim.

Sözlerimin (bir vur bin ah eşit kâseî fağfur) dan olmamasını bu memleketin bir evlâdı sıfatiyle ümidetmekteyim. Hem de hararetle. Adaletin kestiği parmak acımaz... Bundan gocunanlar düşünsün. (Soldan, bravo sesleri ve alkışlar) Hepinizi hürmetle selâmlarım.

REİS — Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER (Kars) — Muhterem arkadaşlar, Kemal Sarıbrahimoğlu ve Nusret Sefa Çoşkun arkadaşlarımızın kanun teklifleri hakkında Adliye Encümeninin hazırladığı mazbata, biraz sonra arzedeceğim veçhile, kifayetsizdir. Mevzuun esasına girmeden sayın Vacid Asena arkadaşımızın temas ettiği hususlardan bir kaçına kısaca cevap arzedeceğim.

Vacid Bey, bu memleketin bir asırlık hürriyet dâvasını çingiraklı bir papuçun içinde topladı ve meseleyi bu kadar dar bir çerçevede içinde izaha çalıştı.

Muhterem arkadaşlar, hürriyet dâvası, fikir hürriyeti dâvası bu memleketin en esaslî meselelerindedir. Hiçbir akli başında insan, muhalif muvafık, «Matbuat mensupları layüsel'dir, yaptıklarından ceza görmesin» demez ve diyemez. Kendilerinden sorarım, bu gün bizim şikâyetçi olduğumuz mevzular nelerdir? Matbuatı layüsel bırakmak mı, yoksa matbuata çalışma imkânı verilmesi mi? Suç ve ceza arasında makul bir nispet tesisi mi? Biz suçla ceza arasındaki nispetin adil olması için çalışıyoruz. Bu memlekette şu veya bu kanun matbuat suçlusunu şu veya bu şekilde cezalandırmış olabilir. Vacid Bey sadece iki Garp memleketinden misal verdi. Birçok Garp devleti de vardır ki bunların mevzuatında ayrı bir basın kanunu yoktur. Bunlar umumi ceza kanunlarında bu hususu tedvin etmişlerdir. Binaenaleyh dün olduğu gibi bugün de bizim mevzuatımızda basın suçlarına dair bir kanun vardır, fakat bu kanun her veç-

hile ağır hükümler taşımaktadır. Bu yetmiyormuş gibi tatbikatın kanundan 10 adım ilerde yürüyüp gitmesi de bu memlekette bir basın meselesinin olduğunu hepimize izah etmiş bulunmaktadır.

1946 dan bahsettiler. Muhterem arkadaşlarım, 1946 dan bu yana 12 yıl geçmiştir. 1946 nın mesulleri 1946 nın hesabını vermişlerdir. 1946 ayrı bir tarihtir.

Biz şimdi 1958 in hesabını görüyoruz, 1958 deki matbuattan bahsediyoruz. Aradan geçen bu kadar zaman zarfında bir ilerleme, bir tekâmül olmamalı mı idi? Bilâkis hangi tekâmül, hangi ilerleme! Başladığımız noktadan daha gerideyiz.

REİS — Basın Kanunu üzerinde müzakere yapmıyoruz, Mehmet Bey.

MEHMET HAZER (Devamla) — Adliye Encümeni mazbatası üzerinde konuşuyorum efendim.

REİS — Şimdiye kadar konuşan arkadaşlar kimseden hesap sormadı.

MEHMET HAZER (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, rica ederim, demin konuşan arkadaşımız 1946 dan kaç defa bahsetti. Ben sadece ona cevap vermek maksadiyle söyledim. Reis Bey, lütfen dikkat buyurun!

Yine Vacid Asena Bey arkadaşımız bugün bu suçları tetkik eden, hüküm veren hâkimlerin; tecrübeli, bilgili hâkimler olduklarını ve bunların zatî takdirleriyle değil, ehlivukufa müracaat ederek karar verdiklerini söyledi. Vacid Asena Bey, her halde tatbikatı bilmiyor. Bu memlekette, bundan evvelki Adliye Vekili Hüseyin Avni Gökçürk, çıkardığı bir tamimle ehlivukufa gitmeyi menetmişti. Hattâ buna aykırı hareket edenlerin teziye edileceği ilâve edilmişti. Binaenaleyh, Vacid Asena tatbikatı bilmediği halde, bilmedikleri bir hususu gelip burada müdafaa ediyorlar.

VACİD ASENA (Balıkesir) — Sor bakalım, tatbikatı bilmiyor muyum?

MEHMET HAZER (Devamla) — Bugün, halen öyle değil. Keşke böyle olsa. Hüseyin Avni ehlivukufa başvurmak isteyenleri takibedilsin ve başvurular hakkında inzibati muamele yapılsın, demıştır.

Muhterem arkadaşlar, bugün bizim uzun yıllardan beri mücadelesini yaptığımız mesele bu devletin bir demokratik esası kabul eden ve bu

istikamette inkişafı esas tutan bir devlet olup olmayacağı meselesidir. Demokrasi, sadece isimle, sadece muayyen bâzı formalitelerin ikmaliyle tahakkuk etmez, arkadaşlar. Demokrasi matbuatı ile, demokrasi mahkemesiyle, demokrasi parlamentosu ile birlikte tahakkuk eder veya etmez. Bugün basında her hangi bir hakikati ifade eden ispat imkânına mâlik olmadığı için tevkif olunmaktadır. Bu suretle verilen cezalar diğer suçlara tatbik edilen cezalardan daha da ağırdır. Bir tek karikatür neşreden bir sanatkâr, bir fikir adamı, bir karikatür yüzünden 16 aya mahkûm edilmiştir. Sorarım Vacid Beye, tetkik ettiği kanunların hangisinde bu kadar ağır hüküm vardır? Sadece bu değil. Bu kararın, infazı, karardan daha ağırdır, tatbikat daha kötü işlemektedir.

Basın hürriyeti, hepimizce malûm olduğu ve hile memleketimize geç girmiş, girdikten sonra da muhtelif manialarla karşılaşmış bu yüzden inkişaf edememiştir.

Bu gecikmeyi biz süratlendirmek, bir an evvel hedefine kavuşturmak mecburiyetindeyiz. Şimdi yeni yeni engellerle bu inkişafı durdurmak, tasvibolunabilir mi? Biz şu veya bu gazeteciye, şu veya bu şahsa değil, umumi olarak, bir memleket meselesi olan basının dâvacısıyız!

Muhterem arkadaşlar, gazetede yazı yazamayan, mecmuada yazı yazamayan kalemlerin bulunduğu memlekette fısıltılar başlar, dedikodular başlar. Gizli gizli bunlar inkişaf eder, bunları ne tavzih, ne tashih ve ne de tezkibetmek imkânı vardır.

Dâvâlar açık konuşulursa, mesul makamlar tavzih, tashih ve tezkibedebilirler. Ama hakikatler konuşulamaz, konuşulanlar ağır şekilde cezalandırılırsa, bu takdirde ister istemez dedikodu alır, yürür.

Bugün her hangi bir mesele için tekzip hakkına istinaden, Hükümet mensupları, dünyanın hiçbir yerinde görülmiyen bir tarzda, gazete sütunlarını işgal etmektedirler. Bu bir tavzih ve tekzip hakkının istimali değil, âdeta gazete sütunlarını fuzulen işgal etmek demektir, bir gazetenin sütununun, sahibi olmıyan bir kimse işgal edemez. Tavzih gönderir, tavzih muayyen esaslara uygun olur ve neşredilir. Ama tavzih demek fuzuli işgal demek değildir.

Aziz arkadaşlarım; bugün memleketimizde Anayasamızın menettiği, sansür tatbikatı da-

hi vardır. Bu tatbikat bugün bir yerde görülmüştür, yarın bin yerde olabilir. Bunlarla mücadele edenlerin yarın mahkûm edilmeleri de muhtemeldir. Bu itibarla hiç olmazsa sırf inandığı hususu ifade etmek isteyen kalem sahiplerini affetmek ve bundan sonra da matbuat rejimimizi demokratik esaslara uydurmak mecburiyetindeyiz. Şunu bilmek lâzımdır ki; mahkûm olan gazetecinin yeri başka bir kalem sahibi tarafından doldurulmaktadır. Hürriyet mücadelesinin siperi asla boş bırakılmamaktadır. Nitekim dün kadar bu memlekette ileri yaşlı bir yazar mahkûm olmuş, sonra orta yaşlı birkaç kişi aynı yolda yürümüştür. Bilâhara ekserisi gençlerden müteşekkil yeni bir grup bu yolda vazife almıştır. Görülüyor ki, ağır cezalar fikir sahiplerini kolay kolay geri çeviremiyor. Onun için bunları bırakalım da kanun ve nizamlar dâhilinde çalışsınlar. Diledikleri gibi değil, yazdığı maddenin hakikatını ispat etmek şartıyla yazsın, ispat edemezse ceza görsün, fakat bir tek karikatür yaptı diye 16 ay hapse yatmasın. Bu, bizim için şerefli bir netice değildir. Bugün dünyanın her tarafında gazete, okur - yazar adedi artmıştır. Bizde ise 1952 - 1953 e, doğru olan ilerleme, kâğıt yokluğu ve bilhassa hürriyet ikliminin inkişafa meydan verilmemesinden dolayı günden güne azalmaktadır. Mevcut gazeteler de sadece resmî ilân neşredip, resmî ilân ücreti almakla iktifa etmektedirler, ki, bunlar küçük, kasaba gazeteleridir.

Muhterem arkadaşlar; basının dördüncü kuvvet olduğunu, Devlet kuvvetlerine yardımcı bir unsur olduğunu hepimiz biliyoruz, bunları tafsil etmeye lüzum yoktur. Basına serbestçe yazma imkânı verildiği takdirde, basın Hükümetin işini çok kolaylaştıracaktır. Gizli kalan bütün suiistimaller, dediokdu mevzuları ortaya çıkacaktır. Biz basın küfür yapmıyoruz, fakat basına gördüğünü yazma imkânı verilmelidir. Bunda, Devlet için de, millet için de fayda vardır. Biz bir taraflı basından da şikâyetçi değiliz. Meselâ bizim aleyhimizde mütemadiyen neşriyat yapan Zafer gazetesinden de şikâyet etmiyoruz. Bütün gazetelerin okuyucuları vardır, neşriyat hakkında onlar hüküm verirler. İyi yazılar tutar, kötü yazılar silinir, gider. Gazetecilik te bir rekabet işidir. Tazyik rejimlerinde iyi kalemler çabucak kaybolur. İktisatta kötü para iyi parayı nasıl kovarsa, meddahlar, riyakârlar da etrafı istilâ eder ve iyi kalem sahipleri ortadan çekilirler.

Bırakalım kalem sahipleri memlekete hizmet etsinler, yazsınlar, muvafık, muhalif fikir sahiplerini bu sahada serbest bırakalım. Bugünkü ağır rejim, ağır baskı, ağır ceza iktidara faydadan çok zarar verir. Serbest bırakmak memlekete hayır getirir arkadaşlar.

REİS — 28 Mayıs 1958 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada son veriyorum.

Kapanma saati :16,55